

OBVEŠČEVALEC

LETO X

LITIJA 1969

ŠT. 1

Naše naloge v novem letu

Se pred iztekom preteklega leta je delavski svet sprejel proizvodni in finančni program za letošnje leto. S tem smo si zadali naloge, katere bomo morali izpolniti ne glede na težave, s katerimi se bomo srečevali med letom.

Proizvodnjo enojne preje predvidevamo v višini 4500 ton, kar je le za 0,4% več kot smo jo proizvedli v letu 1968. Strojne kapacitete nam omogočajo, da to količino dosežemo pri povprečni številki Nm 35.

Proizvodnja česane preje naj bi se povečala za 1% in bi znašala 671 ton, kar je največje možno izkoriščanje česalnih strojev.

V sukalnici predvidevamo povečanje proizvodnje za 2% in sicer bi zneslo to 1540 ton sukane preje, v previjalnici pa bi previli 1150 ton preje, kar je 21% povečanje v primerjavi s preteklim letom.

Se večji poudarek želimo dati v tekočem letu predelavi sintetičnih vlaken in melanžev, ki nudijo boljši zaslužek. Pri tem predvidevamo povečanje za 1% v primerjavi s preteklim letom in sicer naj bi proizvedli 790 ton teh izdelkov. Proizvodnja sintetične in stanične preje je seveda pogojena z dobro oskrbo s surovinami. Pri tem bodo verjetno večje težave, ker je uvoz sintetičnega vlakna dovoljen samo s posebnimi dovoljenji Sekretariata za zunanjo trgovino. Domače vlakno pa je znatno dražje in so z njim v proizvodnji večje težave.

Program predvideva manjšo proizvodnjo stanične in večjo proizvodnjo sintetične preje.

Stročnarna bo povečala proizvodnjo za 6% glede na drugačno gramaturo papirja sicer pa se proizvodnja tega oddelka ravna po potrebah predilnice.

Če vzamemo proizvodnjo v vseh delovnih enotah podjetja kot celoto se bo ta povečala za 1%. Program je postavljen na zgornjo mejo izkoriščanja vseh zmogljivosti strojev in ne predvideva večjih zastojev, do katerih pa lahko pride zaradi težav pri oskrbi s surovinami ali pa zaradi montaže novih strojev v predpordilnici. Delo pri montaži želimo organizirati tako, da samo delo v proizvodnji ne bi imelo bistvenega vpliva glede zastojev ali motenj, čeprav se vseh težav ne da točno predvideti.

Predvideno proizvodnjo nameravamo doseči z enakim številom zaposlenih kot jih je sedaj v kolektivu, t. j. v povprečju 890. Po vsej verjetnosti pa še z

manjšim številom, ker tistih, ki bodo v tem letu odšli iz podjetja, ne bomo nadomeščali z novimi, zato, da bi se na ta način vsaj v malem vnaprej omilile težave z odvečno delovno silo, ki bo posledica modernizacije predilnice.

Program predvideva boljše izkoriščanje delovnega časa za 2%, tako da bi se produktivnost v prihodnjem letu povečala za 3%, kar bo seveda vplivalo na osebne dohodke. Povečanje produktivnosti predvidevamo predvsem zaradi nižjega števila nadur in pa na podlagi boljše organizacije dela. Seveda bo potrebno, da se bodo vsi zaposleni do skrajne meje prizadevali, da na svojem delovnem mestu napravijo kar največ in najboljše.

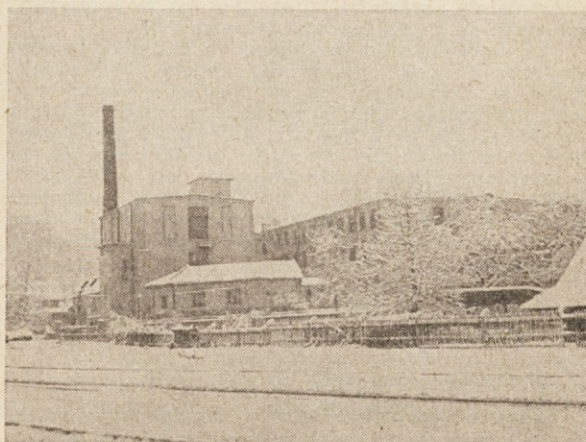
Prodaja naj bi se v prihodnjem letu povečala za 4%, kar pomeni, da moramo vse izdelke tudi prodati. To pa je zelo težka naloga, ker kupci zahtevajo prvostvorno kvaliteto, ki je dostikrat tudi zaradi objektivnih razlogov ne moremo nuditi, na drugi strani pa je trg s tovrstnimi izdelki zasičen. Potruditi se bomo morali, da zaradi nepazljivosti v proizvodnji ne bo prišlo do pomešanja in zapredkov, da bo kvaliteta preje res solidna, posebno še, ker bomo čedalje več kupcev iskali zunaj naših meja, kjer so glede kvalitete še zahtevnejši.

Zaradi visoke investicije v višini 1,2 milijarde S din, katero bomo financirali predvsem iz lastnih sredstev, bo treba skrbeti za to, da bodo naši odjemalci redno plačevali račune, ker bomo lahko le na ta način zbrali dovolj sredstev za pravočasno odplačevanje novih strojev, ki bodo postopoma prihajali v podjetje v tem letu.

Le z izpolnitvijo zadanega programa si bomo lahko zagotovili predvideni materialni položaj.

Skupna vrednost proizvodnje je programirana na 83 180 000 N din, kar je za 4% več kot prejšnje leto, dohodek predvidevamo v višini 20 500 000 N din, ostanek sredstev za sklade pa naj bi bil 3 203 469 N din pri 2% povečanju osebnih dohodkov v povprečju.

M. Kralj

PO 3077/1978

USMERITEV RAZVOJA

tekstilne industrije SR Slovenije do leta 1970

Proizvodnja tekstilne industrije v SR Sloveniji se je po vojni najprej povečevala na račun polnega izkoriščanja že obstoječih zmogljivosti in izgradnje novih kapacitet v nerazvitih območjih, kjer pa so se vgrajevali tudi že zastareli stroji. Nove zmogljivosti so bile zgrajene v glavnem v volnarskem sektorju in konfekciji.

V zadnjih letih so se razvile v drugih republikah pomembnejše nove proizvodne kapacitete, ki se sicer še ne izkoriščajo v polnem obsegu, vendar pa se je tako delež proizvodnje tekstilne industrije SR Slovenije v celotni proizvodnji tekstilne industrije SFRJ zmanjšal od 39,8 % v letu 1939 na 21,7 % v letu 1964.

Zastarelost strojne opreme podjetij v SR Sloveniji in novo zgrajene kapacitete v drugih republikah, ki skupno presegajo potrebe domačega trga ter dejstvo, da so se prednosti, ki so omogočile razvoj tekstilne industrije v SR Sloveniji pred osvoboditvijo, občutno zmanjšale, je narekovalo tekstilni industriji zlasti modernizacijo strojnih naprav in izboljšanje kvalitete izdelkov ob večji uporabi sodobnih sintetičnih materialov, za kar so se usposobile tudi oplemenitilnice. Zgrajene so bile tudi nove zmogljivosti za proizvodnjo konfekcijskih oblačil.

Nadaljnji razvoj tekstilne industrije SR Slovenije je pogojen predvsem z uvajanjem modernega sortimenta blaga in njegovo visoko kvaliteto ob povečanju produktivnosti dela na raven industrijsko razvitih držav. V ta namen bo treba nadaljevati z zamenjavo izrabljenih in zastarelih strojev ter z modernizacijo tehnoloških procesov v proizvodnji. Pri tem bi bilo treba dosledno avtomatizirati tkalnice in izpopolniti strojni park za proizvodnjo trikotaže, kjer je še vedno v uporabi veliko število starih ročnih strojev. Zboljšati bo tudi treba organizacijo nakupa surovin in doseči njihovo racionalnejšo uporabo ter se hkrati prizadevati za ureditev notranjega transporta, kar je tudi eden od pomembnih faktorjev za povečanje rentabilnosti proizvodnje. K izboljšanju kvalitete izdelkov bi pripomogla v okviru smotrne medsebojne kooperacije specializacija proizvodnje v posameznih podjetjih. Ob tem je potrebno intenzivirati delo v industrijsko razvojnih oddelkih, ter tako njihove, kot izdelke specializiranih tekstilnih inštitutov, uvajati v prakso v večji meri kot doslej.

Pri izbiri sortimenta naj bi se v prihodnje tekstilna industrija usmerjala k povečanju proizvodnje volnene česane in sintetične preje ter sukanca. Razvijati bi bilo treba tudi konfekcijo v oblačilni stroki ter velikosti oblačil bolj prilagajati povpraševanju.

Pri taki razvojni usmeritvi bi se ob modernizaciji proizvodnih naprav fizični obseg proizvodnje tekstilne industrije do l. 1970 povečal letno za 5,2 %.

Za modernizacijo in zamenjavo zastarele opreme ter nabavo nove opreme za predelavo sintetičnih vlaken in filamentov, kot za povečanje kapacitet v konfekciji in pletilstvu, bi podjetja po oceni iz lastnih sredstev vložila okoli 25 milijard din. Za boljše oskrbo z reprodukcijskim materialom pa bi bilo primerno, da bi tekstilna podjetja z združevanjem dela svojih sredstev preko bank sodelovala pri financiranju izgradnje kemične industrije za proizvodnjo sintetičnih vlaken.

Razvoj proizvodnje važnejših proizvodov pa bi bil naslednji:

Kljub višji proizvodnji ne bi bilo treba povečati števila zaposlenih, pač pa bi se povečal fizični obseg proizvodnje.

Mednarodne menjave

Razpoložljive zmogljivosti v tekstilni industriji, ki zaradi naraščanja proizvodnje v ostalih predelih države

TABELA I.

	Enota mere	1964	1965	1970
Bombažna preja	t	24 267	22 292	27 040
Tkanina iz bombaž. in umet. vlaken	000 m ²	133 907	123 761	153 300
Volnena preja	t	2 542	2 570	3 790
Volnene tkanine	000 m ²	6 155	6 178	7 200
Trikot. konfek.	t	2 241	2 255	3 500
Konfek. perila	000 m ²	16 688	17 521	21 550
Konfek. oblek	000 m ²	2 433	2 908	3 410

postopno preraščajo absorpcijsko moč domačega tržišča, zahtevajo v bodoče večjo preusmeritev prodaje tekstila in konfekcije na tuja tržišča. To pa bo mogoče, pri sedanjih pogojih na svetovnem trgu, le ob ustrezni modernizaciji proizvodnje in usmeritvi na visokokvalitetne proizvode ter asortiman, ki zadovoljuje povpraševanje zahtevajočih tržišč. Ob upoštevanju navedenih pogojev se ceni, da je mogoče v perspektivi povečati izvoz teh dejavnosti. Kljub temu, da izvoz vse bolj pokriva uvoz, bo tudi v bodoče preskrba tekstilne industrije z uvoženimi materiali eden osrednjih problemov.

Tekstilna industrija je zaradi neustreznih proizvodnih pogojev in nezadostno razvite proizvodnje domačih sintetičnih surovin močno odvisna od uvoza.

Zaradi tega je nujno, da bi bila kemična industrija v prihodnje ne glede na dosedanje zaostajanje kemične proizvodnje v okviru celotne industrije razvita hitreje kot ostale panoge.

Potrebno in možno je končno tudi intenzivnejše vključevanje v izvoz in to zlasti izdelkov, katerih proizvodnja temelji na pretežno surovinskih ali energijskih virih, oziroma s katerimi se zaradi drugih specifičnih pogojev proizvodnje ali transporta lahko uspešno uveljavi na mednarodnem trgu.

Fizični obseg industrijske proizvodnje po proizvodnih panogah do leta 1970 naj bi bil naslednji:

	Povpr. letne stopnje rasti v %		
	1958—1964	1965	1970
Industrija skupaj	10,3	4,3	7,6
Tekstilna industrija	7,2	— 1,6	5,2

Proizvodnja najvažnejših industrijskih proizvodov v letu 1970 bi bila naslednja:

	Enota mere	1965	1970
Bombažne in 100% stanične tkanine	milij. m ²	121	153
Volnene tkanine	milij. m ²	6,2	7,2
Svilene tkanine	milij. m ²	8,9	11
Trikotaža in pozametirja	t	2722	4275
Nogavice	milij. parov	13,2	16
Konfekcija perila	milij. m ²	17,5	40
Konfekcija oblačil	milij. m ²	2,9	4

Realizacija takega programa razvoja tekstilne industrije (avtomatizacija tkalnic, integracija in modernizacija oplemenitilnic, modernizacija predilnic in razširitev obratov za trikotažno konfekcijo) bi omogočala v naslednjih letih močno povečanje izvoza finalnih

Dne 14. novembra lani je bila odprta v Tehniškem muzeju Slovenije v Bistri pri Vrhniki razstava o nastanku in razvoju prvih tekstilnih industrijskih obratov na Slovenskem, med katere spada tudi naše podjetje. Ta razstava je samo del stalne zbirke razvoja tekstilne dejavnosti, ki se pripravlja v tem muzeju in v kateri bodo tudi nekateri najstarejši iz obratovanja že izločeni stroji iz Predilnice Litija. Finančno pomoč temu delu daje Poslovno združenje tekstilne industrije in sklad za pospeševanje kulturnih dejavnosti.

Če je imel kdo od članov našega kolektiva priložnost videti to razstavo je prav, da v informacijo na kratko pregledamo nastanek tekstilne industrije pri nas.

Treba je poseči daleč nazaj v zgodovino tja do Marije Terezije in v dobo cehovstva. Domača tkalska obrt kot npr. platnarstvo, sitarstvo, nogavičarstvo je začela propadati. Potrebe trga so zahtevale učinkovitejši in naprednejši način dela. Ta se je pričel razvijati v obliki manufaktur, ki so jih v glavnem ustanavljali slovenski založniki.

1724 je bila ustanovljena suknarna na Selu pri Ljubljani,

1768 je stekla manufaktura volnenega blaga v Ljubljani, ki je kmalu propadla,

1795 je začela obratovati suknarna v Zgoški pri Radovljici,

1820 je bila postavljena tkalnica sukna v ljubljanski kaznilnici — podjetnik Trpinc je ustanovil kocrarno v Kranju,

1834 je stekla druga kocarna, ki jo je imel Valentin Pleiweiss.

V Škofji Loki izdeluje sukno Franc Krenner, na Javorniku pri Jesenicah se pojavi Predilnica volne. Suknarna pa je bila tudi v Celovcu in ena v Vetrinju na Koroškem. Na Štajerskem ni bilo večjih podjetij, pač pa zasledimo suknarje na Kočevskem in v Loškem potoku.

Suknarstvo je bilo tesno povezano z barvarstvom, na kar spominjajo danes tudi nekatera hišna imena npr. »Farbarjev grad« v Litiji.

Tehnični pionir na tem polju sta bila Jožef Pehare in Gašper Polak iz Tržiča. Zadnji je imel manufakturo »kotenine« (bombažno blago) in barvarno. V Ljubljani je imel mline za drobljenje barvnega lesa, iz katerega je potem izdeloval barvo, lastnik suknarne na Selu, v Kranju pa se je z barvanjem ukvarjal Matija Pirc.

Z železniškim prometom se je še povečala trgovina, ki je zahtevala čedalje več tekstilnih izdelkov, čemur pa manufakture niso bile več kos in so se začele umikati tekstilnim tovarnam, ki jih je v glavnem finansiral tuji kapital. Te tovarne so prvenstveno upoštevale rezultate industrijske revolucije kot sta npr. izuma večvretenskega predilnega stroja in mehaničnih statev.

Sukno in laneno platno je pričelo izpodrivati cenejša bombažna kotenina. Predice so sicer v začetku zelo nerade delale z bombažem, ker so bile navajene na volno in lan.

Z vdorom tujega kapitala so nastale prve tekstilne tovarne na Slovenskem.

1826 je bila ustanovljena tekstilna tovarna v Ajdovščini.

1837 so zgradili nasproti železniške postaje v Ljubljani mehanično bombažno predilnico.

1839 tekstilna tovarna v Preboldu.

1885 Bombažna predilnica in tkalnica v Trziču.

1886 je bila zgrajena Predilnica v Litiji.

Poleg tujega kapitala, ki je bil vložen v omenjene tovarne, so nekaj tovarn ustanovili tudi domači industrialci kot npr. tovarno sukna in kocev 1861 v Ljubljani, 1871. leta pa tovarno sukna v Škofji Loki.

Največji razcvet je doživel privatni kapital med obema vojnama. V dobi administrativnega socializma je imela tekstilna industrija v upravi državno administracijo, dokler je niso 1950. leta prevzeli v upravljanje delavci-samoupravljalci.

Kdorkoli bi res imel priliko in čas, naj obiše muzej v Bistri, ki je prav blizu Vrhnike in ne bo mu žal. Poleg tekstilnega dela, ki prikazuje nastanek prvih industrijskih obratov v Sloveniji, med katere spada tudi naše podjetje, sta zelo zanimiva gozdarski in lovski muzej. Pri drugem lahko pridejo na račun lovci in otroci, ki bodo imeli priložnost občudovati vse gozdne štirinožne in pernate prebivalce zbrane na enem mestu, kot da čakajo, kdaj jih ujame fotografska kamera očesa obiskovalcev.

Sestavil: M. Petek

Po virih:

France Kresal — Razvoj Predilnice Litija

Katerina Kobe-Arzenšek — Prvi tekstilni industrijski obrat na Slovenskem

Nastanek industrije kemijskih vlaken

1890 Chardonnet je ustanovil družbo Société Anonyme pour la Fabrication de la Soje de Chardonnet, ki je v Besanconu postavila prvo tovarno umetne svile. Začela se je industrijska proizvodnja umetne svile — ustanovljena je industrija umetne svile. Francoz L.-H. Despaissis je dobil prvi patent za bakrovo umetno svilo (francoski patent Nr. 203.741 od 12. 2. 1890). Še preden je bil ta izkoriščen, je Despaissis umrl. On je predvidel, da raztopljeni celulozi doda raztopljene odpadke naravne svile, ob umetni svili je izdeloval podobno tudi naravno svilo.

1891 Ustanovitev tovarne žarnic Rheinischen Glühlampenfabrik Dr. Maks Fremery & Cie v Ober-

brechu pri Aachenu. Hoteli so proizvajati žarilne niti po postopku bakrov oksid — amonijak.

Chardonnet je izpredel v Besanconu industrijsko prvo umetno svilo — dnevna produkcija je bila 110 kg.

1892 Charles Frederick Cross, Edward John Bevan in Clayton Beadle so dobili patent za sestavo celuloznega ksantogenata, kakor tudi za njegovo raztopitev v viskozo v razredčenem natrijevem lugu. (Angleški patent Nr. 8.700/1892 in DRP Nr. 70.999.) Postavljene so osnove viskoznega postopka predenja.

V tovarni žarnic Rheinische Glühlampenfabrik Dr. Max Fremery & Cie. so začeli s proizvodnjo niti iz celuloze za žarnice.

1894 Moureu je prvi opisal sintezo poliakrilnitrila.

1897 Tovarna žarnic v Oberbruchu je začela s proizvodnjo umetne bakrove svile. Njihov prvi tako imenovani Pauly-Patent (DRP. Nr. 98.642 od 1. 12. 1897) določa, kakor patent Despaissisa, postopek od odpadkov svile do predilne raztopine s povečanjem leska in trdnosti umetne svile. Pauly-

proizvodov ter prehod na izvoz kvalitetnejših tkanin, pri čemer pa je treba upoštevati, da se bodo gospodarske organizacije tudi v bodoče srečavale z različnimi omejitvami uvoza (kontingenti), ki so jih uvedle nekatere zahodnoevropske države, kupci naših tkanin.

K. J.

Patent je imel najprej tehnično potrebna delovna znanja za produkcijo kemične umetne svile.

- 1898 V Angliji je patentiral Charles Henry Steain postopek za niti iz viskozne raztopine (angleški patent Nr. 1020, DRP Nr. 108.511).
- 1899 Iz tovarne žarnic Rheinische Glühlampenfabrick v Oberbruchu je nastalo novo podjetje Glanzstoff-Fabriken AG (19. 9. 1899). Ustanovitveni kapital je znašal 2 milijona mark.
- 1900 Na svetovni razstavi v Parizu je bila prvič razstavljena tkanina iz umetne viskozne tkanine. Podjetje J. P. Bemberg AG je začelo z razvojem kemične umetne svile.
- 1901 Emil Thiele je začel v podjetju J. P. Bemberg AG z raziskavami in je razvil postopek predenja za bakrovo svilo z raztezanjem (DRP Nr. 154.507 in 157.157). Ta je omogočil izpredenje umetne bakrove svile fine kot naravna svila. To je omogočilo, da je ostala bakrova svila v tekmovanju nasproti cenejši viskozni svili. Arthur Eichengrün in Becker sta uspela pri tovarni barvil Frieder. Bayer & Co. z direktnim acetiliranjem celuloze v triacetat (DRP Nr. 159.524/1901).
- 1902 Furst Guido Henckel iz Donnersmarcka je postavil prvo tovarno viskozne umetne svile v Nemčiji in sicer v kraju Sydowsaue.
- 1904 Apotekar Friedrich Todtenhaupt je izpredel v Dessau umetno svilo iz kazeina (beljakovina iz mleka — DRP Nr. 170.051). Izvedba postopka v tovarni Deutsche Kunstseide Fabrick GmbH v Hamburgu je spodletela. Tovarna barvil Friedr. Bayer & Co. v Elberfeldu je prijavila za patent prvi postopek predenja s toplim zrakom za acetatno umetno svilo. (Francoski patent Nr. 350.442/1904 in angleški patent Nr. 28.733/1904.) Paul Koppe in Max Müller sta izboljšala v obratu umetne svile v Sydowsaui viskozni postopek z odkritjem nove strjevalne kopeli, ki se je imenovala Müllerjeva kopel (DRP. Nr. 187.947 in 287.955/1912). Bemberg je začel s produkcijo umetne bakrove svile.
- 1905 Eichengrün, Becker in Guntrum so razvili prav tako pri tovarni Bayer iz malo uporabljivega triacetata v acetonu topljivo acetylcelulozo (cellit), kar je tudi kasneje izkoriščeno za proizvodnjo acetatne umetne svile (DRP. Nr. 252.706/1905).
- 1906 Visoka podražitev alkohola je imela za posledico, da je proizvodnja nitro umetne svile v Nemčiji postala nerentabilna.
- 1909 Tovarna J. P. Bemberg AG začela s proizvodnjo kemične bakrove svile po predilnem postopku z raztezanjem.
- 1911 V Nemčiji so odstopili zaradi nerentabilnosti od nitro postopka.
- 1913 Fritz Klatte je odkril v kemični tovarni »Griesheim Elektron« sposobnost vinilpolimera za sestavo tekstilnih vlaken in je predlagal 4. julija 1913 patentno zaščito za rabo polivinilklorida za proizvodnjo kemičnih vlaken (DRP. Nr. 281.877). Vendar pa ni prišlo do realizacije tega patenta.
- 1914 Luksuzni proizvod — umetna svila je izgubila po izbruhu prve svetovne vojne inozemski trg. Lastna predelava pa se je omejila na proizvodnjo trakov za medalje, čine in našivke.
- 1916 Združeno podjetje »Die Vereinigte Glanzstoff Fabriken AG« je začelo s preureditvijo njihove proizvodnje od bakrove na viskozno umetno svilo. Proizvodnjo bakrove umetne svile je prepustila tovarna Glanzstoff podjetju J. P. Bemberg AG. Urad nabave surovin za vojsko je kupil umetno svilo za izolacijo kabla in za futrole nabojev. V naraščajočem pomanjkanju tekstilnih vlaken so se spomnili na umetno svilo. Umetno viskozno svilo so začeli rezati v šapel vlakna — predivo. S tako

izdelanimi šapel vlakni je bilo treba pokriti manj-kajocha predilna vlakna.

- 1917 Podjetje Glanzstoff je ustanovilo v Sydowsaui s podporo državnega vodstva tovarno šapel vlaken »Jordan & Co.«.
- V Angliji so ustanovili podjetje »British Cellulose & Chemical Manufacturing Co.« za proizvodnjo letalskega laka iz acetilne celuloze.
- 1919 Brata Dreytus sta začela s proizvodnjo acetatne svile pri podjetju »British Cellulose & Chemical Manufacturing Co.«, ker po vojni acetil celuloznih kapacitet te tovarne niso več rabili za proizvodnjo letalskega laka.

Prihodnjič: Prodor kemične svile na trg — razvoj celuloznih šapel vlaken (Zellwolle).

K. J.

ODPRTA VPRAŠANJA za prekinjeno predenje

(Prevod iz Spinner Weber Textilveredlung — November 1968)

Ideja, da bi prejo drugače proizvajali, kot po klasičnem predilnem postopku, to je s prstanom in traverlerjem, je stara že več kot 10 let. To dokazujejo že patenti iz prve tretjine tega stoletja. Če kljub temu do danes še ni uspelo v praksi postaviti nek ustrežajoč nov predilni postopek, so zelo odločujoči različni vzroki.

Svoječasno so bila različna odkritja, ki so funkcionirala v predilni tehnologiji. V večini primerov je bil postopek demonstriran z eno ali nekaj predilnih glav. Po temeljni pripravi in nastavitvi materiala in stroja (predilne turbine) se v kratkem času prikaže opazovalcu predilni postopek, ki prepriča glede dela. Opazovalcu pa je prikrto, kako se predilna turbina spravlja v pogon po pretirih, odnosno način dela in izkoristek stroja. Za izkoristek stroja so večkrat navedene tudi številke, toda taki podatki ne morejo povsem zadovoljiti. O izkoristku se je treba prepričati med obsežnim proizvodnim procesom. Kaj takega pa pri vseh do sedaj znanih postopkih, razen enega, še ni bilo izvedljivo. Pri tem edinem postopku gre za BD-200. To je stroj za prekinjeno predenje (češkoslovaški postopek). Ta stroj je bil prikazan javnosti direktno v proizvodnih prostorih.

Toda tudi pri tem postopku bo treba počakati, kakšen bo izkoristek v praksi za več let in kako bo postopek prodril v industrijo.

Industrija je zadržana in previdna iz sledečih razlogov:

V preteklih letih se je postopek s skupnimi močmi, to je v skupnem delu med raziskovanjem, razvojem, konstrukcijo in predilsko prakso privedel k industriji. Tako je industrija prešla mrtvo točko in si pridobila vpogled in scdbo o bodočih možnostih. Nadalje se eksperimentira v poizkusnih laboratorijih na posameznih predilnih glavah. Vse napake in težave se odpravljajo z razvojnimi delom. Obstajajo pa meje, ki se enostavno ne dajo prekoračiti brez širokih izkušenj iz prakse. Vendar smisel našega časa ni, da bi enostavno potisnil te postopke vstran, ker so prednosti zelo očitne.

Na prvem mestu je povečana proizvodnja predilnih strojev. Nadalje je direktno navijanje preje na križne navitke in največja prednost je občutno skrajšanje tehnološkega procesa (npr. tu je izključitev raztezalk, flajerjev itd.).

Tem prednostim na eni strani pa stoji nasproti spremenjena struktura preje in nekatere lastnosti preje se spremenijo. Odločilno vprašanje je sedaj, če se takšne preje še lahko primerjajo kvalitetno s klasič-

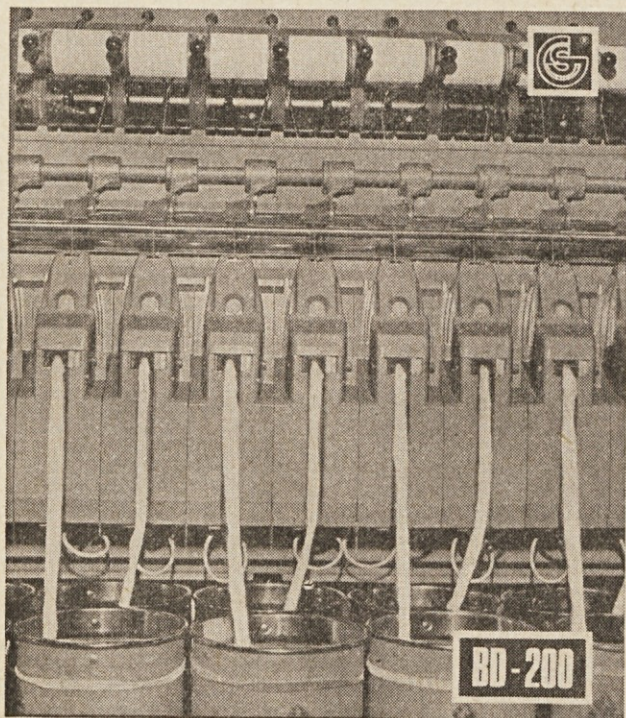
nimi prejami (to je s prejami iz selfaktörja ali iz prstančnega stroja) in če lahko omogočijo nadaljnjo predelavo. S spremenjeno strukturo preje nastane tudi drugačna površinska slika blaga. To pripelje pri določenih artiklih blaga h komplikacijam. Na drugi strani pa modni krik zahteva zopet prejo posebnih kvalitete in na splošno se s temi prejami odpirajo nove smeri v tkalstvu.

Področja za te preje so zelo široka. Pred leti je izgledalo, da pridejo za določena področja (tepihi, pohištveno blago, blago za podloge in drugo) samo nizke številke kardirane volnene preje z neenakomernostjo številke in nečistoče preje. Danes pa se misli že drugače. S češkim postopkom izdelana preja v Baslu je pokazala veliko enakomernost. Manjkajoča paralelna lega vlaken vseh do sedaj proizvedenih prej po prekinjenem postopku ima vpliv na lastnosti prej (vsaj na nekatere). Teda ravno zaradi tega je možno, da se lahko relativno fine (visoke) številke izpredejo pri odgovarjajoči kvaliteti surovin.

Poznane postopke prekinjenega predenja lahko razdelimo po naslednjem principu:

- a) mehanični,
- b) hidravlični,
- c) pnevmatski,
- č) elektrostatski.

Vsi ti postopki imajo različno industrijsko vrednost. Postopki na mehaničnem principu imajo najboljše izgleda za uspeh. To so pokazali dosednji rezultati in današnja stopnja razvoja. Kljub temu lahko predre tudi kakšen drug, če se bodo pojavila nova odkritja in spoznanja. Mnogo idej, ki so že patentirane, bodo praksi komaj kaj koristile. Njihov razvoj je danes cdvisen praktično od posameznih ljudi, namreč od njihovih izumiteljev.

Predilni stroj s turbino, brez klasičnih vreten in prstanov. Razčrtačin pramen se izprede v prejo, ki se navija na križne navitke z velikim premerom. Število turbin 40 do 220, vrtilna hitrost turbine 300 obratov na minuto, razteg 80 do 200-kratno, format križnih navitkov 230 x 60 mm. Stroj BD-200 izdelujejo v Italiji po češkoslovaški licenci.

Zaradi uporabe le določenih tekstilnih surovin pomeni ta postopek določeno omejevanje v predilstvu. Posebno se predejo tudi bombaž in viskozno predivo. Zelo pomemben je tudi štapel in čistoča materiala. Dolgovlaknat material kot volna povzroča v predilni turbini težave, ki v dosedaj znanih konstrukcijah še niso zadovoljivo rešene.

Tudi tukaj so še vedno razdelitve in omejitve glede na predilne surovine, proveniense in dolžino štapel.

Ing. K. P.

Poročilo o delovni sili za leto 1968

	Moški	Zenske	Skupaj
Stanje delovne sile 31. 12. 1967	245	643	888
Sprejeti v I. polletju 1968	12	24	36
Sprejeti v II. polletju 1968	3	12	15
Skupaj sprejeti v letu 1968	15	36	51
Odšlo v I. polletju 1968	3	9	12
Odšlo v II. polletju 1968	6	17	23
Skupaj odšlo v letu 1968	9	26	35
Stanje delovne sile 31. 12. 1968	251	653	904

Vzroki prenehanja delovnih razmerij:

	Moški	Zenske	Skupaj
Upokojeni	1	4	5
Invalidsko upokojeni	2	5	7
Na željo delavca	2	4	6
V JLA	2	—	2
Izključen zaradi kršitve delovne dolžnosti	1	—	1
Samovoljno (neopr. izost.)	—	1	1
Umrli	1	1	2
Po preteku pogodbe za določen čas	—	11	11
Skupaj	9	26	35

Novosprejeti delavci so bili sprejeti v naslednje sektorje, oddelke oz. delovna mesta:

	Za nedoločen čas		Za določen čas		Skupaj
	I. poll.	II. poll.	I. poll.	II. poll.	
Čistilnica	—	1	—	—	1
Predpredilnica	6	—	—	—	6
Mikalnica	8	1	—	—	9
Predilnica	4	—	—	—	4
Sukalnica	12	—	—	10	22
Menza	—	1	2	—	3
Počitniški dom	—	—	4	—	4
Pripravniki	—	2	—	—	2
Skupaj	30	5	6	10	51

Primerjava prenehanja delovnih razmerij z letom 1967:

	1967	1968
Upokojeni	12	5
Invalidsko upokojeni	4	7
Na željo delavca	8	6
V JLA	2	2
Samovolino	5	1
Umrli	2	2
Po preteku pogodbe za določen čas	2	11
Izključen	—	1
Skupaj	35	35

L. R.

Mladinski aktiv ZMS

V Predilnici Litija je zaposlenih precej mladih, saj je zadnji čas Predilnica skoraj edina možnost v Litiji, kjer mlad človek dobi delo.

Kljub temu pa, da je v Predilnici veliko mladih, ni čutiti te mlade sile skoraj nikjer drugje kot na delovnih mestih. Ni pravega družabnega oziroma društvenega življenja. Vzrok temu je v veliki meri delo po izmenah in oddaljenost stanovanj od delovne orga-

nizacije. Prav gotovo pa je za mrtvilo mladine v Predilnici kriva tudi mladina sama, saj ne pokaže dovolj zanimanja in zainteresiranosti do družbenega življenja.

V septembru 1968. leta je bila letna konferenca aktivna ZMS. Udeležba na konferenci je bila 35% — od 101 mladincev je bilo navzočih 35. Na konferenco so bili vabljeni tudi predstavniki samoupravnih organov. Kljub slabi udeležbi je konferenca uspela in je bilo izvoljeno novo vodstvo aktivna in sprejet program dela. V programu svojega dela si je mladina zadala med drugimi tudi:

1. ekskurzije v sorodna podjetja,
2. strokovna predavanja,
3. plesni tečaj za mladino,
4. razna tekmovanja med mladimi,
5. organiziranje mladinskih plesov,
6. praznovanje državnih praznikov,
7. sodelovanje v samoupravnih organih.

Do sedaj smo organizirali izlet oziroma ekskurzijo v Metliko v tovarno Beti. Udeležilo se je 30 mladih. Po ogledu tovarne so bila izmenjana mnenja med mladinci o delu v mladinski organizaciji.

V počastitev 25. obletnice II. zasedanja AVNOJ smo organizirali šahovsko tekmovanje med člani kolektiva. Prvi trije so bili nagrajeni. Za ta praznik smo okrasili podjetje in položili venec pred spomenik padlih borcev NOV, delavcev Predilnice.

Vodstvo aktivna ZMS Predilnica Litija želi in poziva vse mlade, da se vključijo v naše delo, ker le z aktivnim udeleževanjem v naši organizaciji in vseh samoupravnih organih bomo lahko uveljavili svoje napredne zahteve in s tem dobili zaupanje pri ostalih članih našega aktivna.

Predsednik aktivna ZMS
Mali Franci

UPOKOJENI SO BILI

Tov. Jelnikar Albina, roj. 28. 2. 1919 v Litiji. Izhaja iz delavske družine, v kateri je bilo 7 otrok, od tega je pet še živih.

Osnovno šolo je obiskovala v Litiji. Ko ji je bilo 15 let, se je zaposlila pri postajenačelniku v Litiji kot gospodinjska pomočnica. V tem svojstvu je delala nato še pri drugem postajenačelniku v Litiji, skupno pri obeh približno 5 let.

Zatem je bila doma nekaj časa nezaposlena.

Dne 18. 8. 1941 so jo Nemci, odn. takratni »Arbeitsamt« poslali na delo na Koroško v Sp. Borovlje, kjer je delala pri nekem veleposestniku. Opravljati je morala vsa hišna oz. gospodinjska dela, kmetijska dela in dela pri živini. Tam je delala do 6. 1. 1944. Zbolela je na želodcu in se po nasvetu zdravnika takrat vrnila domov.

28. 2. 1944 se je zaposlila v našem podjetju kot snemalka v predilnici I, kjer je delala do 15. 8. 1944. Nato je bila spet nezaposlena doma. Ponovno se je zaposlila v našem podjetju po osvoboditvi 13. 5. 1945. Najprej je bila nekaj časa snemalka, nato pomagalka v predilnici II, po približno pol leta pa je postala predica in je delala v tem svojstvu vse do invalidske upokojitve dne 17. 7. 1968.

Njena skupno priznana delovna doba znaša 23 let in 8 mesecev, kar je tudi skupna delovna doba v našem podjetju.

Tudi njena mati in oče sta bila upokojenca našega podjetja.

Oven Franc, roj. 9. 10. 1907 v Št. Vidu pri Stični. Izhaja iz delavske družine, v kateri so bili 4 otroci. Bil je najmlajši od otrok in ko je bil star 1 leto, mu je umrl oče. Skrb za preživljanje družine je morala prevzeti mati in tako je moral mali France že s 5 letom starosti pomagati materi pri raznih opravilih. Mati je imela malo zemlje, redila je 2 prašička in 1 kravo.

Osnovno šolo je obiskoval v domačem kraju 4 leta, t. j. prav do konca I. svetovne vojne. Takrat mu je bilo 11 let. Od tedaj dalje pa je bil zaposlen kot pastir pri raznih kmetih do 1921. leta. Od 1921. do 1928. leta je delal kot voznik v Trgovini in mlekarini Šefman v Pljuski pri Radohovi vasi. Leta 1928 je šel k vojakom in se vrnil domov oktobra 1929. Decembra 1929. leta se je zaposlil kot delavec na posestvu in kot voznik s konji pri Pleničar Francu v Litiji. Tu je delal do 1937. leta, ko se je poročil. Žena ni bila zaposlena.

**Albina
Jelnikar**

Ker redne zaposlitve ni dobil, se je zaposlil nato pri raznih priložnostnih delih in so take priložnostne zaposlitve trajale vse do okupacije 1941. leta, nakar je bil približno 1 leto zaposlen kot zidarski delavec pri Krhlikar Francu v Litiji. Zatem ga je nameraval takratni Arbeitsamt poslati na delo na Koroško, sprejel pa ga je na delo veletrgovca Weber, ki je imel skladišče v Litiji in je bil tu zaposlen najprej kot delavec v skladišču, nato pa kot prevoznik s konji do konca okupacije. Po osvoboditvi si je kupil par konj in nato delal v glavnem kot privatni prevoznik do 1955. leta.

12. 9. 1955 se je zaposlil v našem podjetju najprej na takratni ekonomiji kot prevoznik s konji, od 1959. leta dalje pa je delal v podjetju kot skladiščni delavec vse do upokojitve dne 10. 8. 1968.

Njegova skupna delovna doba znaša 30 let in 9 mesecev, delovna doba v našem podjetju pa 13 let.

Pirc Franc, roj. 9. 4. 1909 v Kresnicah. Izhaja iz kmečke družine, v kateri je bilo 6 otrok.

Osnovno šolo je obiskoval v Kresnicah. Ko mu je bilo 13 let, se je zaposlil pri železnici v Kresnicah kot delavec. Ker je bil še šoloobvezen, je moral poleg dela obiskovati še osnovno šolo in sicer zadnje leto, t. j. od 13. do 14. leta starosti 1-krat tedensko popoldne. Delal je na dve izmeni po 6 ur in kadar je imel popoldansko izmeno, je moral delo zamenjati tisti dan, ko je moral v šolo. Pri železnici je delal do odhoda k vojakom, t. j. do leta 1930. Ob tej priliki je od nadzorništva proge prejel pismo pohvalo, ki jo še sedaj hrani doma.

Leta 1931 se je vrnil od vojakov bolan — z malarijo. Moral je v bolnico, kjer je bil 3 tedne. Po vrnitvi iz bolnice še ni bil popolnoma zdrav in zato tudi ni bil sprejet nazaj na delo k železnici. Zato se je zaposlil kot kmetijski delavec pri Frančiški Pirc v Tolstem vrhu pri Vačah. Tu je delal od novembra 1931 do 15. 5. 1934. Nato se je zaposlil v Apnenici Kresnice kot kurjač peči apna. Še istega leta mu je pri premikanju vagonov spodrsnilo, da je padel in takrat mu je kolo vagona odrezalo levo nogo pod kolenom, na desni nogi pa mu je zdrobilo kost v členku. Točno se še spominja tega dne, bilo je na četrtek 23. avgusta 1934 ob 16. uri. Takrat je imel že vse pripravljeno za poroko, ki bi morala biti v nedeljo, tri dni kasneje. Zaradi te nesreče se je poročil 2 leti kasneje, t. j. leta 1936 in takrat se je tudi preselil iz Kresnic v Litijo. Po tej nesreči je bil v bolniškem staležu 6 tednov, nato pa od komisije takratnega Zavoda za socialno zavarovanje v Ljubljani priznan kot invalid s tem, da je nesposoben za vsako delo, nakar je prejemal rento. Tudi med okupacijo kot invalid ni dobil dela in je še vedno prejemal rento.

Po osvoboditvi se je zaposlil spomladi 1946. leta na ekonomiji Predilnice Litija kot delavec, največ je

**Franc
Pirc**

delal kot voznik s konji. Kot invalid je bil 14. 11. 1958 premeščen v podjetje v oddelek zabojarno, kjer je delal vse do invalidske upokojitve dne 20. 8. 1968.

Njegova skupna priznana delovna doba znaša 25 let in 6 mesecev, v našem podjetju pa 20 let.

Tov. Bajde Ljudmila, roj. 31. 7. 1915 v Mali Kostrevnici. Izhaja iz delavske družine — oče je bil rudar — v kateri je bilo 8 otrok, od njih pa ona najmlajša.

Osnovno osemletno šolo je obiskovala v Šmartnem pri Litiji. Ko ji je bilo 9 let, je šla od doma k svoji poročeni sestri, ki je tudi živela v Mali Kostrevnici in delala v našem podjetju. Le-ta je mela majhnega otroka in Milka je pomagala sestri pri raznih gospodinjskih delih in varovala otroka.

S 16. letom starosti se je že tudi sama zaposlila pri nas. Najprej je delala na »ašpelnih«, t. j. pri navijanju preden. Pri teh strojih ni bilo stalnega dela in so delavke večkrat pošiljali domov na neplačane dopuste. Ker je želela dobiti stalno delo, je po približno pol leta zaprosila za premostitev v predpredilnico. Res je bila nato premeščena na flyer, kjer je delala približno pol leta kot pomagalka. Nato je postala samostojna predica na flyerju.

Leta 1936 se je poročila in ob rojstvu otroka leta 1941 je morala prekiniti z delom v podjetju. Tudi njen mož je delal v tem podjetju, umrl je leta 1944.

Po osvoboditvi se je 19. 9. 1945 ponovno zaposlila pri nas kot predica na flyerju. Leta 1951 se je drugič poročila in ob rojstvu drugega otroka istega leta je

**Franc
Oven**

**Ljudmila
Bajde**

**Justa
Krhlikar**

spet morala nekaj časa ostati doma, ponovno se je zaposlila 18. 8. 1952 kot predica na flyerju, kjer je delala vse do invalidske upokojitve 19. 9. 1968.

Njeno življenje je bilo zelo težko. Bila je 2-krat vdova, drugi mož ji je umrl leta 1961. Ob smrti prvega moža je bil sin star komaj 2 leti, ob smrti drugega moža pa je bil sin pri vojaki, hčerka pa stara 10 let. Dvakrat je morala prekiniti z delom, ker ni imela nikogar, komur bi izročila v varstvo majhna otroka.

Tov. Bajdetova je hodila na delo v naše podjetje 5 let vsak dan peš iz Male Kostrevice in je izgubila na poti na delo v eno smer dobro uro. Ko se je poročila, se je preselila v Ponoviče, nato pa se je 27 let vozila na delo s kolesom. Z delom je bila vseskozi zadovoljna, nikoli ni imela neopravičenega izostanka od dela in rada bi še delala, vendar ji tega ne dopušča njena bolezen.

Tov. Bajdetova je bila članica delavskega sveta podjetja 1953. in 1964. leta in članica upravnega odbora 1953. leta. Članica sveta delovne skupnosti predilnice pa je bila od 1961. do 1964. leta. Po osvoboditvi je bila 8-krat proglašena za udarnico, leta 1960 pa je bila z ukazom predsednika republike tov. Tita odlikovana z Medaljo dela.

Njena skupna delovna doba, ki je tudi vsa prebita v našem podjetju, znaša 32 let.

Krhlikar Justa, roj. 27. 10. 1915 v Sv. Križu pri Trstu. Izhaja iz delavske družine, v kateri je bilo 9 otrok.

**Ivana
Grabljevec**

Zivela in odraščala je v Sp. Hotiču pri Litiji in tu tudi obiskovala in končala takratno 4 razredno osnovno šolo.

V 16. letu starosti se je zaposlila v gostilni Kržan v Litiji, kjer je pomagala pri delih v gostilni, pri varstvu otrok in pri raznih drugih delih. Tu je bila zaposlena od 1. 1. 1932 do 30. 12. 1932, ko ji je zbolela mati, zato je morala službo zapustiti in se je vrnila domov. Doma je bila 1 leto in se nato spet zaposlila v tej gostilni 1. 1. 1934 in delala tu do 30. 12. 1934. Zatem se je zaposlila kot gospodinjska pomočnica pri dentistu Glavič Edvardu v Litiji. Tu je delala 3 leta.

V našem podjetju se je zaposlila 4. 1. 1938 in sicer najprej kot delavka na dvojlilnem stroju, nato nekaj časa v predilnici kot snemalka, nato pa spet v sukalnici na sukalnem stroju. Tu je delala vse do septembra 1941. Takrat so v podjetju zmanjševali obseg proizvodnje in odpustili iz podjetja precejšnje število delavcev, med njimi tudi njo. Nato ni bila ves čas okupacije nikjer zaposlena in je živela doma.

Po osvoboditvi se je 2. 11. 1945 ponovno zaposlila v našem podjetju kot sukalca v sukalnici, kjer je delala vse do upokojitve 31. 10. 1968.

Ves čas službovanja v našem podjetju je hodila na delo iz Hotiča. Približno 3 leta je hodila dnevno peš, nato pa si je nabavila kolo in se vozila na delo. Spominja se, da je dostikrat v Spodnjem Hotiču ob narasli reki Savi bila poplavljenca cesta in takrat je morala kolo riniti v hrib in preko Konja priti na delo ali pa se vrniti iz dela domov. Kljub temu, da je imela do podjetja dolgo pot, saj je ob lepem vremenu dnevno izgubila na poti dobro uro časa, ni nikoli v svojem dolgoletnem službovanju imela neopravičenega izostanka.

Zaradi njenega vestnega dela v podjetju je bila z ukazom predsednika SFRJ tov. Tita v letu 1965 odlikovana z medaljo dela.

Njena skupna delovna doba znaša 31 let, v našem podjetju pa 26 let.

Grabljevec Ivana, roj. 31. 7. 1918 v Planini, Šmartno pri Litiji. Izhaja iz kmečke družine, v kateri so bili 4 otroci, od njih ona najmlajša. Ko je bila stara 6 tednov ji je umrl oče, ko ji je bilo 3 leta pa ji je umrla še mati. Očim se je drugič poročil in domenjeno je bilo, da bodo otroci lahko doma do 14. leta starosti, ker pa so jo rabili za delo na kmetiji, je ostala na domu do 17. leta starosti, nato pa je morala od doma in se zaposliti.

Najprej se je zaposlila pri kmetu Bučarju v Reka gozdu kot gospodinjska pomočnica in delala tu 1 leto in sicer od 1. 1. 1935 do 31. 12. 1935. Nato je bila zaposlena od 1. 1. 1936 do 31. 12. 1939 t. j. 4 leta pri kmetu Šerjak Antonu v Blatu pri Škofljici. Od 1. 1. 1940 do 31. 12. 1940 je bila zaposlena že pri tretjem kmetu Goršič Ignacu v Škofljici. Nato sledijo zaposlitve od 1. 1. 1941 do 31. 12. 1941 v gostilni in trgovini Hočevar Marija v Pijavi gorici, od 1. 1. 1942 do 31. 12. 1942 pri kmetu Širjak Francu v Pijavi gorici in od 1. 1. 1943 do 21. 9. 1945 v gostilni in trgovini Jamnik Ivan, Ljubljana-Vič.

Dne 25. 10. 1945 se je zaposlila v našem podjetju najprej kot pomagalka pri predilnih strojih v predilnici, nato pa kot predica, kjer je delala vse do leta, ko je bila premeščena v sukalnico, kjer je delala pri dvojlilnih in previjalnih strojih vse do upokojitve 31. 10. 1968.

Dokler je delala pri kmetih, t. j. skupno 11 let, ni imela nikoli nobenega prostega dne ali dopusta, nasprotno, delati je morala tudi po 18 ur na dan. Šele po letu 1945, ko se je zaposlila pri nas, je prvič v življenju delala po 8 ur na dan.

V času njenega službovanja pri nas skoraj nikoli ni izostala od dela, saj je bila ves čas zaposlitve samo nekaj dni v bolniškem staležu. V primeru potrebe je prav rada delala tudi ob nedeljah in v nadurah.

Njena skupna delovna doba znaša 33 let in 8 mesecev, v našem podjetju pa 23 let.

Kokalj Barbara, roj. 27. 11. 1923 v Podpeči na Koškem. Izhaja iz delavske družine — oče je bil rudar

— v kateri je bilo 7 otrok, 1 fant in 6 deklet, od deklet ona najmlajša.

Osnovno šolo je obiskovala v domačem kraju, vendar je imela od doma do šole 1 uro in pol peš hoje. Pozimi, ko so bili visoki zameti, pa je z drugimi otroci hodila v šolo skozi opuščen rudniški rov, v katerem so si svetili s karbidnimi svetilkami. Ta pot sicer ni bila krajša, izgnili pa so se že prej omenjenim visokim snežnim zametom. Solo je obiskovala 8 let.

Takoj po končani osnovni šoli se je priložnostno zaposlila. Ko ji je bilo dobrih 15 let, se je že redno zaposlila kot kmetijska delavka pri kmetu Adamič Jakobu v Črni, kjer je bila zaposlena od 1. 5. 1939 do 31. 12. 1939. Zatem se je zaposlila pri gostilničarju in trgovcu Hlade-tu v Radljah ob Dravi. Tu je bila do konca junija 1941. Na mestu, kjer je bila takrat ta gostilna, je danes jezero Elektrarne Vuhred. Dne 1. 11. 1941 so jo Nemci poslali na takratno obvezno delo »Arbeitsdienst«, kjer je delala do 6. 1. 1943 pri neki nemški družini razna gospodinjska dela, dela na vrtu itd. Tega dne je od tu ušla domov, takoj so jo pozvali na Gestapo v Dravograd in jo spet zaposlili v Mežici kot gospodinjsko pomočnico. Takrat je hodila s svojim bodočim možem »Florjanovim« Viktorjem iz Litije. Dne 11. julija 1943 je rodila hčerko in je bila nato na svojem domu do 17. julija 1944. Takrat je zaradi sodelovanja v NOV bila izdana. Njen takrat 16-letni brat je vstopil v NOV, kjer je tudi padel kot borec II. Korškega bataljona, ona pa je zbežala v Litijo na možev dom. Nato redno ni bila zaposlena, le od časa do časa je opravljala razna priložnostna dela.

Dne 24. 6. 1946 se je zaposlila v našem podjetju. Približno 3 tedne se je učila na flyerju, nato pa že postala samostojna predica na finem flyerju, kjer je delala približno 2 leti. Takrat je v podjetju dostikrat primanjkovalo predpreje in večkrat se je zgodilo, da je delala po 2 ali 3 posade skupaj neprekinjeno. Prvič je bila proglašena za udarnico 1. maja 1948. leta, nato pa še 4 krat.

Po letu 1948 je delala še nekaj časa na grobem flyerju in raztezalki, zadnjih 18 let pa je delala vse-skozi na istem stroju — flyerju. Koncem leta 1948 je začela delati v brigadnem sistemu.

Predvsem naporno delo takoj po osvoboditvi, pa še tudi potem, je zrahljalo njeno zdravje in obolela je tako, da ni mogla več nadaljevati z delom in je bila 10. 10. 1968 invalidsko upokojena. Povedala nam je, da je vedno rada delala v podjetju in z veseljem prihajala na delo. Tudi danes bi še rada delala, vendar ji tega žal njeno zdravje ne dopušča.

Leta 1960 je v podjetju opravila izpit za kvalificirano delavko tekstilne stroke.

Njena skupno priznana delovna doba znaša skoraj 24 let, delovna doba v našem podjetju pa 22 let.

Mlakar Marta, roj. 17. 11. 1920 v Litiji. Izhaja iz delavske družine, v kateri je bilo 8 otrok. Oče in mati sta bila predilniška delavca. Oče je delal v našem podjetju 26 let, mati, ki je sedaj v 85. letu starosti pa je tudi naša upokojenka.

Živela in odraščala je v Litiji, kjer je tudi obiskovala osnovno šolo.

Ko ji je bilo 15 let, dobro se še spominja dneva, bilo je na soboto dne 25. 11. 1935, se je zaposlila v našem podjetju. Najprej je delala v predilnici I kot snemalka in je delala v tem svojstvu do leta 1940. Takrat je postala predica na pristančnem stroju v predilnici II. Leta 1942 je postala predelavka v predilnici II in je delala na tem delovnem mestu do spomladi 1944. leta.

Takrat je v podjetju obstajal še oddelek, kjer so bili selfaktor stroji. Na teh strojih sta delala dva njena brata in Marta jima je nosila v tovarno kosilo. Med časom, ko je čakala, da sta brata pojedla, je večkrat poskusila z delom na teh strojih in se je tako naučila ravhati z njimi. Takrat, t. j. spomladi 1944. leta so delali na teh strojih samo moški predilci. Pripovedovala nam je, kako so takrat skoraj vsi predilci iz teh strojev odšli v NOV, ostali so samo še trije na delu. Ker je primanjkovalo delovne sile za te stroje, je bila ob tej priliki ona premeščena sem in je delala tu do

Barbara Kokalj

Marta Mlakar

približno jeseni 1944, ko so odšli v NOV še zadnji trije predilci. Takrat pa so delo na selfaktor strojih popolnoma ustavili in spet je šla v oddelek predilnice II za predico. Tu je delala do 4. 10. 1944, ko se je obratovanje v tovarni povsem ustavilo in so takrat ostali vsi delavci doma.

Doma je bila do maja 1945. Približno sredi maja so bližnje delavke poklicali v tovarno, da so pripravile stroje za ponovni pričetek obratovanja tovarne. Tovarna je pričela z rednim obratovanjem 11. junija 1945. Takrat je začela spet delati na delovnem mestu predice, kjer je delala do 1951. leta, ko je postala brigadirka v predilnici in bila na tem delovnem mestu vse do invalidske upokojitve dne 9. 11. 1968.

V času po osvoboditvi je bila 6 krat proglašena za udarnico. Velikokrat je tekmovala tudi v brigadah, ki so bile organizirane v podjetju, pa tudi v brigadnih tekmovanjih med raznimi slovenskimi predilnicami.

V podjetju je bila približno 15 let sindikalna poverjenica. V svojem oddelku je pobirala članarino sindikata in samopomoč, ob raznih akcijah Rdečega križa pa je tudi pobirala prispevke in prodajala razne značke.

Vseh njenih 7 bratov in sestra je tudi delalo v našem podjetju, dva brata sta bila borca NOV, en brat in 1 sestra pa sta tudi upokojenca našega podjetja.

Njena skupno priznana delovna doba znaša 32 let in 5 mesecev, delovna doba v našem podjetju pa 32 let in 3 mesece.

**Martina
Starman**

Starman Martina, roj. 13. 8. 1913 v Kresnicah. Izhaja iz delavske družine, v kateri je bilo 6 otrok, od teh ona najstarejša.

Do 8. leta starosti je živel v Kresnicah, nakar so se vsi preselili na materin dom v Podšentjurju pri Litiji. Ko ji še ni bilo 11 let, ji je umrl oče, tako da je skrb za preživljanje družine prevzela mati, ki je po pokojnem možu prejela skromno pokojnino.

Ni še dopolnila 15 let starosti, ko se je že zaposlila pri čevljarju Kragel Francu v Litiji, kjer se je izučila za čevljarstvo prešivalko in je bila tu zaposlena 2 leti. Zatem je bila zaposlena od 2. 9. 1930 do 15. 4. 1941 v Tovarni obutve Pollak, Ljubljana, »Petovia« tovarna čevljev Ptuj, Tovarna čevljev Razboršek Tržič in Tovarna čevljev »Peko« Tržič, vseskozi kot čevljar-ska prešivalka.

Med okupacijo ni bila zaposlena in je bila doma v Tržiču gospodinja.

Spominja se, kako se je med okupacijo večkrat s kolesom pripeljala iz Tržiča na svoj dom v Podšentjurju. Sodelovala je tudi v NOV in na njenem domu v Podšentjurju so se večkrat zbirali partizani.

Med okupacijo, ko je živel na moževem domu v Tržiču je večkrat pomagala s hrano internirancem koncentracijskega taborišča Mauthausen, ki je imelo svojo podružnico pod Ljubljem. Ti interniranci so namreč delali pri gradnji predora. Del teh internirancev pa je delal pri gradnji garaž v Tržiču. Te garaže so gradili za shrambo tovornih avtomobilov, ki so jih uporabljali pri gradnji predora. Tov. Starmanova še hrani s suhimi barvami narisano kartico s posvetilom, ki jo je prejela od francoskih internirancev v znak zahvale za pomoč, ki jim jo je nudila.

Hrani tudi časopis »Tržiški vestnik«, v katerem je objavljeno pismo francoskega interniranca Jean Barbiera neki tržiški družini. (Članek je povzet iz muzejskega arhiva NOV). Ta interniranec med drugim piše: »Prosim tudi za naslov gospoda in gospe Starman, ki so imeli garažo ter od malega Ivana Podrekarja, ki je pri njem delal in je bil zlata duša«.

V tem pismu misli ta interniranec na garažo, ki jo je imel poleg svoje delavnice mož Starman Martine. Tov. Starmanova pa je tem internirancem pomagala na ta način, da jim je na določeno mesto dostavljala hrano, ta interniranec ali drugi, pa jo je ob ugodni priliki prevzel, kadar nemške straže niso bile dovolj budne. Mali Ivan Podrekar, ki ga omenja v pismu, pa je bil vajenec pri njenem možu — avtomehaniku. Tov. Starmanova je večkrat hrano dostavljala tem internirancem tudi s pomočjo imenovanega vajenca.

Toliko o njenem delu med okupacijo. Dne 20. 3. 1944 je rodila hčerko. Dne 11. 5. 1945 — 2 uri pred osvoboditvijo pa je bil njen mož na vratih svoje hiše, ko je nameraval pogasiti nek manjši požar, smrtno zadet od mine. Tako je ostala sama s komaj dobro

leto staro hčerko. Živela je še v Tržiču do 1951. leta in vodila še nekaj časa obrt moža, nato pa se je po smrti svoje matere preselila v Podšentjur pri Litiji.

Dne 1. 1. 1952 se je zaposlila v Mestni čevljarjni Litija, kjer je delala do 31. 7. 1952.

V našem podjetju se je zaposlila 3. 6. 1953 v sukalnici. Takoj je začela delati na dvojlilnem stroju, na katerem je delala vse do upokojitve 30. 11. 1968.

V našem podjetju je bila članica delavskega sveta v letu 1960/61, članica sveta delovne skupnosti sukalnice pa v letih 1961, 1962 in 1963.

Ves čas zaposlitve v našem podjetju t. j. 15 let in pol se je vozila s kolesom na delo iz Podšentjurja. Ob lepem vremenu je v obe smeri izgubila skoro 1 uro, seveda pa je ob slabem vremenu dostikrat morala priti na delo peš ali pa celo gaziti sneg, takrat pa je bila njena pot še daljša in težja.

Njena skupna delovna doba znaša 27 let in pol.

Vidic Viljemina, roj. 14. 10. 1923 v Volčji jami. Izhaja iz delavske družine, v kateri je bilo 9 otrok.

Sestrazredno osnovno šolo je obiskovala v Šmartnem pri Litiji. Volčja jama je iz Šmartnega precej oddaljena, tako da je porabila za pot do šole in domov dnevno po 3 ure. Posebno naporna pot v šolo je bila seveda pozimi, ko je večkrat po ozki stezici morala gaziti sneg.

Po končanem osnovnem šolanju je bila doma in pomagala materi pri raznih delih.

S 1. 6. 1941 se je zaposlila v kuhinji samostana Stična in bila tu zaposlena do 31. 12. 1946. Nato se je zaposlila kot gospodinjska pomočnica pri Ani Kobler, Litija od 1. 4. 1947 do 30. 9. 1947.

Dne 11. 10. 1947 se je zaposlila v našem podjetju. Najprej je delala kot predica na raztezalki, nato kot predica na flyerjih v predpredilnici, zatem pa je bila zaradi bolezni premeščena k čistilni koloni, kjer je delala kot mazač vreten v predpredilnici vse do invalidske upokojitve 4. 12. 1968.

Ko se je zaposlila v našem podjetju, je še eno leto stanovala v Volčji jami in hodila skupaj s svojo sestro vsak dan peš na delo. Takrat pa je rabila za pot na delo v obe smeri dobre 4 ure. Po približno enem letu se je preselila na Frtico pri Litiji, od tu pa v Črni potok pri Šmartnem. Leta 1960 je dobila sobico v novem predilniškem bloku v Litiji.

Njena skupna delovna doba znaša 27 let, delovna doba v našem podjetju pa 21 let.

Od upokoencev so se poslovili predstavniki podjetja ter jim izročili denarne nagrade, ki pripadajo članom kolektiva ob upokojitvi.

Vsem se s tega mesta še enkrat zahvaljujemo za ves trud, ki so ga vložili pri delu v podjetju.

L. R.

**Viljemina
Vidic**